

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

3-son (5-jild)
2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 3 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Mansurov Ulug'bek Umarovich</i> FARG'ONA VODIYSI SHAHARLARIDA TIBBIYOT TIZIMIDAGI O'ZGARISHLAR (1917-1990-YILLAR)	12-20
<i>Yuldashev Ulugbek Kadirjanovich</i> O'ZBEKISTONDA PROFESSIONAL TA'LIM BOSQICHIDA DUAL TA'LIM SHAKLINING JORIY QILINISHI TARIXI	21-27
<i>Bobobekova Nargiza Ismatullayeva</i> JIZZAX VILOYATI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMI FAOLIYATI TARIXI (XIX ASR IKKINCHI YARMI - XX ASR BOSHLARI)	28-33
<i>Esanova Nilufar</i> MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONNING YENGIL SANOAT SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR BILAN HAMKORLIGI	34-37
<i>Tursunov Bekzot Yandashevich</i> QO'QON XONLIGI QO'SHININING QUROL-ASLAHALARIGA OID	38-45
<i>Давлетмуратов Куралбай Хожамуратович</i> АНТИЧНЫЕ И СРЕДНЕВЕКОВЫЕ ЗООМОРФНЫЕ МЕТАЛЛИЧЕСКИЕ ИЗДЕЛИЯ ХОРЕЗМА	46-52
<i>Raximov Bektosh, Tashmuradov Umidbek</i> AMIR TEMUR VA TEMURIYLAR DAVRIDA TASHQI DIPLOMATIK ALOQALARNING DAVLAT SIYOSIY TARAQQIYOTIDAGI AHAMIYATI	53-57
<i>Otaxanov Alisher Mamadaliyevich</i> TEMURIY MALIKALARNING ILM-FAN VA IJTIMOIIY TARAQQIYOTGA QO'SHGAN HISSALAR	58-64
<i>Xakimov Ravshan Raimovich</i> MIRZACHO'LNING ETNOEKOLOGIK MUAMMOLARI	65-74
<i>Ergashev Jahongir Yunus o'g'li</i> TURK XOQONLIGINING BOSHQARUVIDA IMPERIYACHILIK XUSUSIYATLARINING O'ZIGA XOS JIHATLARI	75-82

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Gabriel Ayodeji Ogunmola</i> ЦИФРОВОЙ ДИВИДЕНД: ИЗУЧЕНИЕ ПОТЕНЦИАЛА ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ДЛЯ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	83-96
<i>Abdullayev Altinbek Yangibayevich</i> KORXONANING KOMPLEKS ISHLAB CHIQUARISH XARAJATLARI VA QO'SHIMCHA MAHSULOT ISHLAB CHIQUARISH HISOBINI YURITISHNING USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	97-113
<i>Komolov Odiljon Sayfidinovich</i> KREDIT TASHKILOTLARINI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING TAHLILI	114-123

<i>Shaislamova Nargiza Kabilovna</i> MAMLUKAT IQTISODIYOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING ROLI	124-134
<i>Qo'chqarov Baxtiyor Xoshimjanovich</i> KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING AYLANMA MABLAG'LARINI SHAKLLANTIRISH VA UNDAN SAMARALI FOYDALANISH USULLARI	135-147
<i>Abdimurodov Baxrom, Abdimurodov Bahodir</i> AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA XODIMLARGA HAQ TO'LANADIGAN HAR YILGI MEHNAT TA'TILINI RASMIYLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH	148-152
<i>Matkarimov Inomjon, Yuldashbayev Azizullo</i> BARQAROR RIVOJLANISH VA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH	153-158
<i>Исламмутидинова Дина Файзрахмановна</i> ТРАНСФОРМАЦИЯ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ КОНЕВОДСТВА В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАНИ	159-166
<i>Ravshanov Zaxiriddin Ibragimovich</i> OVQATLANISH XIZMATLARI SOHASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINI RIVOJLANTIRISH BORASIDA TAVSIYALAR	167-176
<i>Джуманиязов Уббинияз Исмайл улы</i> ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ КИТАЯ	177-183
<i>To'lov Ulug'bek Toshmamatovich</i> YERLARNI BAHOLASH VA SOLIQQA TORTISHNING METODOLOGIK ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	184-193
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich,</i> IJTIMOIY-KASBIY FAOLIYAT JARAYONIDA SUN'IY INTELLEKTNING INSON SALOHİYATIGA TA'SIRI	194-200
<i>Tashanov Abduxoliq</i> QADIMGI SHARQ MANBALARIDA INSON BUZG'UNCHILIGI HAQIDAGI QARASHLAR ...	201-206
<i>Muhamedov Asror Asadovich</i> UCHINCHI RENESSANS POYDEVORINI YARATISHDA YUSUF XOS HOJIB FALSAFIY MEROSIDAN FOYDALANISH	207-213
<i>Жумаева Шахло Суюновна</i> ВОПРОС НРАВСТВЕННОГО СОВЕРШЕНСТВА В УЧЕНИИ АХМАДА ЯССАВИ	214-219
<i>Eshonqulov Laziz Norqobul o'g'li</i> HAJVIYLIKNING PSIXOLOGIK IJTIMOIY-MADANIY VA ESTETIK XUSUSIYATI	220-224
<i>G'ulomov Zuxriddin Baxromjon o'g'li</i> AXBOROTLASHGAN JAMIYATDA YOLG'ON AXABOROTLARNING MAZMUN-MOHİYATI VA KONSEPTUAL ASOSLARI	225-231
<i>Xaitov Lazizbek Azamatovich</i> HAKIM TERMIZIYNING FALSAFIY TA'LIMOTI	232-236

<i>Ortiqov Shahriddin</i> SHAXS ESTETIK ONGI VA MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHDA TEATR SAN'ATINING O'RNI	237-241
<i>Toshboboeva Munavar</i> IJTIMOIY-MA'NAVIY MUHIT BARQARORLIGIDA XOTIN-QIZLARNING ISHTIROKI	242-248
<i>Murotov Elyor Narzillo o'g'li</i> YANGI O'ZBEKISTONNING TARAQQIYOT STRATEGIYALARINING UZVIYLIGI VA FALSAFIY TAHLILI	249-255
<i>Soipova Mavjuda Karimjanovna</i> FAZL IBN AHMAD TA'LIMOTIDA NUR VA HARAKAT MASALASI	256-260
<i>Ashurova Xurshida Sag'dullaevna</i> HOJI MUIN ZAMONDOSHI SHOKIR MUXTORINING HAYOTI VA FAOLIYATI HAQIDAGI QARASHLARI	261-264
<i>Karimov Anvarjon Lutfilloyevich</i> IBN SINO FALSAFIY MEROSIDA AXLOQI MASALASI	265-269
<i>Shakambarov Abdurashid Abdujabbarovich</i> MA'NAVIY MARGINALLASHUV DAN HIMOYALANISHDA XORIY TAJRIBASI	270-275
<i>Samadov Jonmurod</i> JALOLIDDIN RUMIY GNOSEOLOGIASINING ZAMONAVIY TAHLILI	276-280
<i>Barnoev Sanjar Qurbonovich</i> YUSUF HAMADONIYNING INSON VA KOINOT UYG'UNLIGIGA OID TA'LIMOTIDA ME'YOR MASALALARI	281-286
<i>Ярлакабов Джамшид Мамасултонович</i> СВОБОДА И НЕОБХОДИМОСТЬ КАК ВЕКТОРЫ РАЗВИТИЯ ГЛОБАЛЬНОГО ОБЩЕСТВА: РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ	287-291
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Isanova Feruza Tulqinovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA XALQARO HUQUQ SOHASIGA OID LEKSIK BIRLIKLARNING SINXRON TAHLILI	292-297
<i>Xayrullayeva Shahzoda Farhod qizi</i> O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA SALBIY VA IJOBIY HIS TUYG'ULARNI LINGVOKULTUROLOGIK TAHLILI	298-303
<i>Tadjiyeva Mastura, Umarxonova Dilafruz</i> INGLIZ VA O'ZBEK MAQOLLARIDA "BOYLIK" VA "FAQIRLIK" KONSEPTLARINING AKSIOLINGVISTIK TAHLILI	304-308
<i>Sharipova Nilufar Shaxrillo qizi</i> ZAMONAVIY DUNYO ADABIYOTIDA XALQ KULGISI ASOSIDA KELIB CHIQQAN YANGI BADIY SHAKLLAR	309-312
<i>Ochilova Gulnoza Farxod qizi</i> NUTQ BIRLIKLARI MASALASINING UMUMIY TILSHUNOSLIKDAGI TALQINI	313-316
<i>Alqarov Nazarbek Alisher o'g'li</i> IT MOTIVINING DUNYO VA O'ZBEK ADABIYOTSHUNOSLIGIDA O'RGANILISHI	317-322

<i>Abdusalomov Firuz Abduxoliqovich</i> HARBIY DISKURSDA BUYRUQNING VOQELANISHI	323-329
<i>Ruzmatova Gulnara Kulmamatovna</i> STYLISTIC AND LINGUACULTUROLOGICAL FEATURES OF IMPLICATURES IN ENGLISH AND UZBEK ANECDOTES	330-333
<i>Safarova Farida, Toshkulova Madinabonu</i> THE STUDY OF TEXT LINGUISTIC	334-337
<i>Amonova Dilshoda Azamat qizi</i> ADABIYOTDA BADIY OBRAZ TUSHUNCHASI VA UNING XUSUSIYATLARI (DEN BRAUNNING "DA VINCHI SIRI" ROMANI MISOLIDA)	338-343
<i>Sultonova Gulchehra Xusanovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILI NAMUNASI SIFATIDA AFORIZMLARNING MADANIY VA FALSAFIY JIHATLARI	344-348
<i>Makhmudova Mutabar Dustmukhammad kizi,</i> CAUSES OF STEREOTYPE OCCURRENCE	349-353
<i>Sadullaeva Matlyuba Akhrorovna,</i> NUMERIC MYSTERIES: THE ROLE OF NUMBERS AND SYMBOLISM IN "THE DA VINCI CODE"	354-359
<i>Khusenova Shosura Toshtemirovna,</i> DOCTORS' ATTITUDES TOWARD LEARNING ENGLISH: A NEEDS ANALYSIS REPORT	360-363
<i>Mamajanova G'uncha, Shakirova Saida</i> EKVIVALENTLIK VA TAFOVUT MEZONLARI ASOSIDA O'ZBEK VA INGLIZ METAFORALARINING QIYOSIY TAHLILI	364-368
<i>Saydullayeva Dilrabo Ilxom qizi</i> SODIQIY AFSHORNING "MAJMA UL-HAVAS" TAZKIRASI VA UNING O'ZBEK TAZKIRASHUNOSLIGIDAGI AHAMIYATI	369-372

12.00.00 - YURIDIK FANLAR

<i>Нурпеисов Еркеш, Ибраева Алуа, Сманова Акмарал</i> КОНСТИТУЦИОННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ТРИАДЫ В ИСТОРИЧЕСКОМ ВЫБОРЕ КАЗАХСТАНА	373-379
<i>Камалов Мансурхон Мухтарович</i> К ВОПРОСУ О КОНФЛИКТЕ ИНТЕРЕСОВ В КОРПОРАТИВНЫХ ОТНОШЕНИЯХ	380-385
<i>Komilov Avazbek Bokijonovich</i> QONUN BUZILISHI, UNING KELIB CHIQISH SABABLARI VA BUNGA IMKONIYAT YARATIB BERAYOTGAN SHART-SHAROITLARNI BARTARAF ETISH TO'G'RISIDAGI PROKUROR TAQDIMNOMASINING MAZMUNI VA UNGA QO'YILGAN TALABLAR	386-394
<i>Xolov Utkir Shomurodovich,</i> QONUNYI KUCHGA KIRGAN SUD Hujjatlari Yangi Ochilgan Holatlar bo'yicha qayta ko'rishning ayrim masalalari	395-399
<i>Kuldoshev Ulug'bek Otabek o'g'li</i> KASB YUZASIDAN O'Z VAZIFALARINI LOZIM DARAJADA BAJARMASLIK VA XAVF OSTIDA QOLDIRISH JINOYATLARINING SUBYEKTI VA ULARNING FARQLI JIHATLARI	400-407

<i>Ибрагимова Сабина Эркиновна</i> К ВОПРОСУ О ДАЛЬНЕЙШЕЙ ИМПЛЕМЕНТАЦИИ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ПРАВОСУДИЯ НА ДОСУДЕБНОЙ СТАДИИ, В УГОЛОВНО- ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	408-413
<i>Avezov Dilshod Sadulayevich</i> MAHALLIY KENGASH DEPUTATINI CHAQIRIB OLISH MASALALARI VA UNING XUSUSIYATLARI	414-418
<i>Haydarov Jaloliddin Hamza o'g'li</i> VALYUTA QIMMATLIKLARINI QONUNGA XILOF RAVISHDA OLISH YOKI O'TKAZISH JINOYATINING PREDMETI TAHLILI	419-423
<i>Zairov Asadbek Sayfullo o'g'li</i> INKLYUZIV TA'LIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA QONUNCHILIK BAZASINING ROLI	424-432
<i>Karimov Bekmurodjon Anvarjonovich</i> BMT INSON HUQUQLARI BO'YICHA SHARTNOMAVIY ORGANLARI TIZIMINI KUCHAYTIRISH	433-442
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna</i> ZAMONAVIY OLIY TA'LIMDA KREATIVLIKNI TASHXISLASH METODIKALARINI QO'LLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	443-449
<i>Raxmatov Otabek Urinbosarovich</i> "JISMONIY TARBIYA VA SPORT PEDAGOGIKASI" FANINING BO'LAJAK JISMONIY TARBIYA VA SPORT FAOLIYATI MUTAXASSISLARINI TAYYORLASHDAGI AHAMIYATI	450-455
<i>Xamroyev Samijon Salimovich</i> SPORT TO'GARAGI MAHG'ULOTLARIGA TALABALAR QIZIQISHLARINI SHAKLLANTIRISHDA UZLUKSIZLIKNI TA'MINLASH VOSITALARI	456-461
<i>Berdiyeva Nilufar Ibodullayevna</i> TALABALARDA INSHONING MAZMUNIIY- MANTIQUIY BAYON QILINISHIGA DOIR BILIM, KO'NIKMA VA MALAKALARNI SHAKLLANTIRISH	462-467
<i>Ortiqov Bekruh Baxodir o'g'li</i> ZAMONAVIY VOLEYBOLCHILARNING JISMONIY TAYYORGARLIGI VA BIOMEXANIK XUSUSIYATLARI HAMDA SAMARADORLIKKA TA'SIRI	468-472
<i>Jumayeva Xulkarxon Muxammadjonovna</i> TALABALARNI INVARIANTIV VA VARIATIV TAHDIDLARDAN HIMOYALASHNING PEDAGOGIK STRATEGIYASI	473-480
<i>Avliyaqulov Tolib Xolmurodovich,</i> TALABALAR KASBIY-AXLOQIY TAYYORGARLIGIGA QADRIYATLARGA ASOSLANGAN YONDASHUV	481-486
<i>O'tashev Xasan Nematullayevich</i> OLIIY TA'LIM MUASSASASIDA SPORT ISHLARINING USTUVOR VAZIFASI SIFATIDA SPORT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING MUHIM JIHATLARI	487-492
<i>Axmadjanov Doniyor Baxtiyor o'g'li</i> BO'LAJAK TARIX O'QITUVCHISINING AXLOQIY YETAKCHILIGI VA KASBIY FAZILATLARI	493-500

<i>Mengliyev Bobur Normamatovich</i> O'QITUVCHILARNI PEDAGOGIK KOMPETENTLIGINI TAHLIL QILISH USULLARI	501-507
<i>Gafforov Alisher Xolmurodovich</i> PROFESSIONAL TA'LIM MUASSASALARI RAQAMLI TA'LIM RESURLARINI LOYIHALASH, TIZIMLASHTIRISH VA UNING MAZMUNI	508-518
<i>Qurbonova Bonu Quvondiq qizi</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI KITOBGA QIZIQTIRISH: SAMARALI USULLAR VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	519-524
<i>Zubaydullayev O'ktam Raim o'g'li</i> O'QUVCHI SHAXSINI SHAKLLANTIRISHDA SAN'ATNING O'RNI	525-529
<i>Raximov Nurillo Narzullaevish</i> BO'LAJAK MUSIQA O'QITUVCHISINI KASBIY-PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASH: MUAMMO VA YECHIMLAR	530-538
<i>Ergashova Munisa Hoshim qizi</i> MUSTAQIL TA'LIMNI O'YINLAR ORQALI TASHKIL ETISH	539-543
<i>Nuriddinova Madina, Nuriddinov Muhriddin</i> USING WIKI-TECHNOLOGY TO IMPROVE STUDENTS' WRITING COMPETENCE	544-552
<i>Kalekeeva Sarbinaz Turkmenbaevna,</i> O'QUVCHILARNING MANTIQUIY FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	553-560
<i>Nasriddinova Hulkar Komiljonovna,</i> RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING BOSHLANG'ICH SINFLAR MATEMATIKA TA'LIMIDA QO'LLANILISHI IMKONIYATLARI	561-565
<i>Evatov Saminjon Sobirovich</i> JAMOAVIY FAOLIYATNI TASHKEL ETISH ASOSIDA O'QUVCHILARNING KOMMUNIKATIV QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH	566-572
<i>Samatova Shohsanam Xolmuhammad qizi</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA KOGNITIV YONDASHUV ASOSIDA TIZIMLI FIKRLASHNI SHAKLLANTIRISH TAMOYILLARI	573-577
<i>Idrisov Mironshoh Ilyos o'g'li</i> TALABALARNI JISMONIY TARBIYA, SPORT VA TURIZM VOSITALARI BILAN SOG'LOMLASHTIRISH TIZIMINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI	578-582
<i>Nasriddinova Nilufar Shuxrat qizi</i> 1-SINF ONA TILI DARSLARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING INTENSIVLIGINI TA'MINLASH METODIKASI	583-587
<i>Yavkochdiyeva Dilafruz</i> TALABALARNI PEDAGOGIK KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHDA "STAATE" INNOVATSION TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH	588-593

Received: 16 February 2025**Accepted:** 5 March 2025**Published:** 20 March 2025*Article / Original Paper***LINGUOCULTUROLOGICAL ANALYSIS OF POSITIVE AND NEGATIVE EMOTIONS IN UZBEK AND ENGLISH LANGUAGES****Khayrullayeva Shahzoda Farhod qizi,**

Tashkent State Transport University

Fundamental doctoral student of the Department of Foreign Languages

Abstract. This article presents a linguoculturological analysis of positive and negative emotions in Uzbek and English languages. The study explores the ways emotions are expressed in these two languages and cultures, examining their lexical-semantic features and cultural contexts. In Uzbek, emotions are conveyed in a figurative and poetic manner, whereas in English, they are expressed in a precise, concise, and neutral form. When expressing positive emotions, Uzbek employs metaphors related to the heart, soul, and spirit, while English predominantly uses images of light and warmth. Negative emotions, on the other hand, are conveyed indirectly and softly in Uzbek, whereas in English, they are expressed directly and explicitly. The research also analyzes the cultural codes and social contexts in which emotions are expressed. In Uzbek culture, emotions are often concealed or expressed in a softened form, while in Western societies, open and direct expression is preferred. These differences are linked to cultural thought patterns and mentalities. The study is relevant to the fields of linguistics, translation studies, psycholinguistics, and cultural studies, highlighting its importance in international communication and translation processes.

Keywords: emotions, linguistic analysis, positive emotions, negative emotions, metaphor, cultural code, semantics, translation studies, psycholinguistics, cultural studies.

O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA SALBIY VA IJOBIY HIS TUYG'ULARNI LINGVOKULTUROLOGIK TAHLILI**Xayrullayeva Shahzoda Farhod qizi**

Toshkent davlat transport universiteti

Chet tillar kafedrası tayanch doktoranti

E-mail: aliyevashaxzoda96@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada o'zbek va ingliz tillarida salbiy va ijobiy his-tuyg'ularning lingvokulturologik tahlili amalga oshirildi va tadqiqotda ushbu ikki til va madaniyatda his-tuyg'ularni ifodalash usullari, ularning leksik-semantik xususiyatlari va madaniy kontekstlari o'rganildi. O'zbek tilida his-tuyg'ular obrazli va poetik ifodalansa, ingliz tilida aniq, lo'nda va neytral shaklda aks etadi. Ijobiy his-tuyg'ularni ifodalashda o'zbek tilida yurak, jon, qalb kabi metaforalar ishlatilsa, ingliz tilida yorug'lik va issiqlik obrazlari ustunlik qiladi. Salbiy his-tuyg'ular esa o'zbek tilida bilvosita, yumshoq shaklda, ingliz tilida esa bevosita va aniq tarzda ifodalanadi. Shuningdek, his-tuyg'ularni ifodalashdagi madaniy kodlar va ijtimoiy kontekstlar tahlil qilindi. O'zbek madaniyatida hissiyotlarni yashirish yoki yumshoq shaklda ifodalash keng tarqalgan bo'lsa, g'arb jamiyatlarida ochiq va bevosita ifodalash afzal ko'riladi. Bu farqlar madaniy tafakkur va mentalitetdagi o'ziga xosliklar bilan bog'liq. Tadqiqot lingvistika, tarjimashunoslik, psixolingvistika va madaniyatshunoslik sohalarida uchun ahamiyatli bo'lib, xalqaro muloqot va tarjima jarayonlarida muhim rol o'ynaganligi bilan dolzarb hisoblanadi.

Kalit so'zlar: his-tuyg'ular, lingvistik tahlil, ijobiy hislar, salbiy hislar, metafora, madaniy kod, semantika, tarjimashunoslik, psixolingvistika, madaniyatshunoslik.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I3Y2025N39>

Kirish. Til va madaniyat o'zaro chambarchas bog'liq bo'lib, insonning dunyoqarashi, fikrlashi hamda his-tuyg'ularining ifodalanish usullarida aks etadi. Har bir xalqning madaniyati o'ziga xos bo'lib, bu o'ziga xoslik ayniqsa his-tuyg'ularni ifodalashda yaqqol namoyon bo'ladi. His-tuyg'ular inson nutqining ajralmas qismi hisoblanadi va ular turli tillarda turlicha aks etadi. Biz O'zbek va ingliz tillarida salbiy va ijobiy his-tuyg'ularning lingvokulturologik xususiyatlarini tahlilga tortdik.

Inson nutqida ijobiy va salbiy his-tuyg'ular turli til birliklari orqali ifodalanadi. Masalan, ijobiy his-tuyg'ular sevgi, quvonch, mamnuniyat, baxt kabi hissiyotlar orqali namoyon bo'lsa, salbiy his-tuyg'ular g'am, alam, qo'rquv, nafrat kabi holatlar bilan bog'liq bo'ladi. O'zbek va ingliz tillarida ushbu his-tuyg'ularni ifodalash shakllari madaniy kontekstga bog'liq ravishda o'ziga xos xususiyatlarga ega. O'zbek tilida ijobiy his-tuyg'ular ko'pincha milliy qadriyatlar, mehnatsevarlik, oilaviy munosabatlar bilan bog'langan holda ifodalanadi, ingliz tilida esa individuallik va shaxsiy tajribalar asosida shakllanadi.

Lingvokulturologik nuqtai nazardan, his-tuyg'ular so'z boyligi, iboralar, metaforalar va frazeologik birliklar orqali tilda namoyon bo'ladi. Masalan, o'zbek tilida *"quvonchdan yuragi yorildi"* iborasi chuqur baxt va mamnuniyatni ifodalasa, ingliz tilida shunga o'xshash ma'no *"bursting with joy"* iborasi orqali beriladi. Biroq, ushbu iboralarning semantik va pragmatik jihatdan farqlari mavjud bo'lib, ularning lingvokulturologik xususiyatlarini chuqur tahlil qilish talab etiladi.

Salbiy his-tuyg'ular ham turli tillarda o'ziga xos ifoda shakllariga ega. Masalan, o'zbek tilida *"ko'ngli cho'kdi"* iborasi chuqur g'am va xafalikni bildirsa, ingliz tilida *"feeling down"* yoki *"heart sank"* kabi ifodalar shu ma'noda qo'llaniladi. Ushbu farqlar madaniy kodlarga, xalqning tarixiy tajribasi va dunyoqarashiga bog'liq. O'zbek xalqida hissiyotlarni jilovlash va sabr bilan qabul qilish qadriyatlari ustuvor bo'lsa, ingliz tilida his-tuyg'ularni ochiq ifodalash keng tarqalgan.

Ishda ikki qardosh bo'lmagan til o'rtasidagi farqlar va o'xshashliklar aniqlanib, ularning lingvistik va madaniy xususiyatlari tahlil qilinadi. Natijada, turli tillarda his-tuyg'ularni ifodalashning lingvokulturologik o'ziga xosliklari va umumiy xususiyatlari yoritiladi.

Adabiyotlar tahlili. His-tuyg'ularni ifodalovchi leksik birliklarning lingvokulturologik jihatdan o'rganilishi tilshunoslikda dolzarb masalalardan biridir. Ushbu sohada olib borilgan ilmiy tadqiqotlar his-tuyg'ularni ifodalovchi vositalarning har bir til va madaniyatda o'ziga xos ekanligini, ularning tarixiy, ijtimoiy hamda psixologik omillar bilan chambarchas bog'liqligini ko'rsatadi.

Til va madaniyat o'zaro bog'liq fenomenlar sifatida his-tuyg'ularni ifodalash usullariga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Masalan, Wierzbicka[1] o'z tadqiqotlarida his-tuyg'ularni universal va madaniy xususiyatga ega komponentlarga ajratib tahlil qiladi. U til va madaniyatning bir-biriga bog'liqligini asoslab, har bir xalqning his-tuyg'ularni aks ettirish shakllari ularning dunyoqarashi bilan uyg'un ekanligini ta'kidlaydi. Ingliz va o'zbek tillarida his-tuyg'ularni ifodalashda metafora, metonimiya, evfemizm va disfemizm kabi semantik vositalardan foydalanilishi tadqiqotlarda keng yoritilgan.

O'zbek tilshunosligida his-tuyg'ularni ifodalovchi birliklarning semantik va pragmatik xususiyatlari Madaminova [2.3] kabi tadqiqotchilar tomonidan o'rganilgan. Ushbu tadqiqotlar his-tuyg'ularni ifodalovchi so'z va iboralarning xalq tafakkuri, mentaliteti bilan bog'liqligini ko'rsatadi. Masalan, o'zbek tilida ijobiy his-tuyg'ularni ifodalash uchun *"ko'ngli tog'dek"*, *"yuragi*

yorishdi” kabi iboralardan foydalaniladi. Ingliz tilida esa “*over the moon*” yoki “*walking on air*” kabi metaforik ifodalarga duch kelish mumkin. Bu esa har ikki tilning lingvokultural xususiyatlari haqida muhim ma’lumot beradi.

Salbiy his-tuyg’ularni ifodalashda ham turli tillarda o’ziga xoslik mavjud. Ingliz tilida “*heartbroken*” (yuragi singan), “*down in the dumps*” (ruhdan tushgan) kabi iboralar keng qo’llanilsa, o’zbek tilida “*yuragi ezildi*”, “*yuragi tilka-pora bo’ldi*” kabi ifodalarga duch kelish mumkin. Bu kabi iboralar milliy mentalitet hamda madaniy an’analarning tilga ta’sirini ko’rsatadi. Shuningdek, salbiy va ijobiy his-tuyg’ularning grammatik jihatdan ifodalanish xususiyatlari ham muhim tadqiqot mavzusidir. Ba’zi tillarda, jumladan, ingliz tilida modal fe’llar, sifatoshlar va ba’zan frazeologik birliklar orqali his-tuyg’ular ifodalanadi. O’zbek tilida esa egalik va qo’shimchalar orqali hissiy holat ifodalanadi, masalan, “*xafa bo’ldi*” yoki “*sevinib ketdi*”.

Lingvokultural tadqiqotlarda har bir til hissiy holatlarni turlicha ifodalaydi, bu esa har bir xalqning dunyoqarashi va qadriyatlari bilan bog’liqdir. Ingliz va o’zbek tillaridagi ijobiy va salbiy his-tuyg’ularni ifodalovchi birliklarni lingvokultural jihatdan o’rganish bu tillarning semantik va pragmatik xususiyatlarini chuqurroq anglash imkonini beradi. Shuningdek, bu o’rganish natijalari tarjima nazariyasi, til o’rgatish metodikasi hamda madaniyatlararo kommunikatsiyani chuqurroq tushunishda muhim ahamiyatga ega.

Tilshunoslikning psixolingvistika va sotsiolingvistika yo’nalishlari doirasida ham his-tuyg’ularning lingvokultural ifodasi o’rganilgan. Masalan, Kövecses[4] his-tuyg’ular metaforalar orqali qanday namoyon bo’lishini tadqiq etgan. Uning tadqiqotlarida ba’zi his-tuyg’ular, xususan, *sevgi*, *qo’rquv*, *g’azab* va *baxt* tushunchalarining turli madaniyatlarda qanday talqin qilinishi keng tahlil qilingan. O’zbek tilida g’azabni ifodalash uchun “*yuragi qizidi*”, “*ko’zi qonga to’ldi*” kabi iboralar qo’llanilsa, ingliz tilida “*seeing red*” yoki “*boiling with rage*” kabi tasviriy ifodalarga duch kelish mumkin. Bu o’zbek olimasi A.Jabbarovanning ishida keng yoritilgan.[5]

Shuningdek, pragmalingvistika doirasida his-tuyg’ularni ifodalashning kontekstual jihatlari ham muhim o’rin tutadi. Ingliz tilida his-tuyg’ularni ifodalash ko’pincha yumshatilgan, neytral yoki ijobiy tus olgan bo’lsa, o’zbek tilida ba’zan bevosita, aniq va keskin ifodalar ham ishlatilishi mumkin. Masalan, ingliz tilida “*I’m a bit disappointed*” deyish mumkin bo’lsa, o’zbek tilida bu “*Men juda xafa bo’ldim*” tarzida ifodalanishi mumkin.

Umuman olganda, ingliz va o’zbek tillarida ijobiy va salbiy his-tuyg’ularni ifodalovchi birliklarning lingvokulturalogik tadqiqi til va madaniyat o’rtasidagi bog’liqlikni o’rganishda muhim ilmiy yo’nalish hisoblanadi. Ushbu mavzu bo’yicha kelgusida yanada kengroq kontrastiv tadqiqotlar olib borilishi muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, tarjima amaliyoti, madaniyatlararo kommunikatsiya va chet til sifatida til o’rgatish jarayonlarida his-tuyg’ularni aks ettiruvchi til birliklarining chuqur o’rganilishi samaradorlikni oshirishi mumkin.

Muhokama tahlili. O’zbek va ingliz tillarida his-tuyg’ularni ifodalovchi leksik birliklar madaniy kontekst va milliy mentalitet bilan chambarchas bog’liq. Ingliz tili individualizmga asoslangan jamiyat tiliga xos bo’lib, ijobiy va salbiy his-tuyg’ular ko’pincha yumshoqroq yoki metaforik tarzda ifodalanadi. Masalan, ingliz tilidagi “*I feel under the weather*” (o’zimni yaxshi his qilmayapman) kabi iboralar o’zbek tilidagi “*kayfiyati buzildi*” kabi ekvivalentlarga ega. O’zbek tilida esa hissiy tajribalar ko’pincha bevosita va kuchli obrazlar orqali ifodalanadi, masalan, “*yuragi yorildi*” yoki “*ko’ngli tog’dek*”.

Madaniy farqlar ijobiy his-tuyg'ularni ifodalashda ham yaqqol seziladi. Masalan, ingliz tilida *"on cloud nine"* (baxtdan boshim osmonda) yoki *"over the moon"* (juda xursand) kabi iboralar ishlatilsa, o'zbek tilida *"yuragi yorishdi"*, *"baxtdan boshim osmonga yetdi"* kabi iboralar uchraydi. Bu misollar milliy o'ziga xoslikni ifodalaydi.

Salbiy his-tuyg'ularni ifodalashda ham o'ziga xoslik kuzatiladi. Ingliz tilida *"heartbroken"* (yuragi singan), *"down in the dumps"* (ruhdan tushgan) kabi yumshoqroq ifodalardan foydalanilsa, o'zbek tilida *"yuragi tilka-pora bo'ldi"*, *"ko'ngli vayron"* kabi aniq va kuchli iboralar ko'proq ishlatiladi. Bu esa o'zbek tilida hissiy tajribalarni ifodalashda kuchliroq obrazlardan foydalanishga moyillik borligini ko'rsatadi.

Grammatik jihatdan qaranganda, ingliz tilida his-tuyg'ularni ifodalashda modal fe'llar va frazeologik birliklar keng qo'llaniladi. O'zbek tilida esa egalik qo'shimchalari va sintaktik konstruksiyalar muhim rol o'ynaydi. Masalan, *"I am happy"* o'zbek tilida *"Men baxtliman"* yoki *"Baxtli his qildim"* tarzida ifodalanishi mumkin.

Ingliz va o'zbek tillarida his-tuyg'ularni ifodalashning lingvokultural jihatdan tahlili shuni ko'rsatadiki, har bir til o'ziga xos semantik va pragmatik xususiyatlarga ega. Bu esa madaniyatlararo kommunikatsiyada ham muhim rol o'ynaydi. Keyingi tadqiqotlarda tarjima jarayonida ushbu farqlarni hisobga olish va his-tuyg'ularni yanada chuqurroq o'rganish dolzarb bo'lib qoladi.

Natija. Har ikkala til va madaniyatda hissiyotlarning ifodalanishi turlicha bo'lsa-da, umumiy tendensiyalar ham mavjud. O'rganish jarayonida, ijobiy va salbiy his-tuyg'ularni ifodalovchi leksik birliklar har bir jamiyatning dunyoqarashi, qadriyatlari va madaniy an'analari bilan chambarchas bog'liqligi aniqlandi.

O'zbek tilida ijobiy his-tuyg'ular, masalan, *baxt*, *shodlik*, *quvonch* va *minnatdorchilik* ko'pincha an'anaviy va oilaviy qadriyatlar bilan bog'liq. Jumladan, *"baxtli bo'l"*, *"yuzingdan kulgu arimasin"* kabi iboralar kishilarga ijobiy tilak sifatida ishlatiladi. Ingliz tilida esa *"happiness"*, *"joy"*, *"gratitude"* singari tushunchalar ko'pincha individual farovonlik va muvaffaqiyat bilan bog'liq bo'lib, *"Live a happy life"*, *"Enjoy the moment"* kabi iboralar keng tarqalgan.

Salbiy his-tuyg'ular esa O'zbek va ingliz tillarida turli xil metaforik tasvirlar bilan ifodalanadi. O'zbek tilida *g'am*, *qayg'u*, *hasrat*, *andisha* singari so'zlar insonning ijtimoiy va ruhiy holati bilan bog'liq bo'lsa, ingliz tilida *"sadness"*, *"grief"*, *"worry"* kabi so'zlar ko'proq shaxsiy tajribaga urg'u beradi. Masalan, o'zbek tilidagi *"ko'ngli g'ash bo'ldi"* iborasi ingliz tilida *"feeling down"* yoki *"having a heavy heart"* tarzida ifodalanadi.

Har ikkala tilda his-tuyg'ularni ifodalovchi metafora va frazeologik birliklarning milliy xususiyatlari borligini ko'rsatdi. O'zbek tilida hissiyotlar tabiat va jismoniy holatlar bilan bog'liq bo'lsa, ingliz tilida ko'proq abstrakt tushunchalar ustunlik qiladi. Masalan, o'zbek tilida *"yuragi yorildi"* iborasi kuchli qayg'uni ifodalasa, ingliz tilida *"heartbroken"* so'zi xuddi shunday ma'noga ega.

Qo'shimcha sifatida shuni aytish mumkinki, madaniy kontekst har ikkala tilga xos bo'lgan his-tuyg'ularni ifodalash uslublariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. O'zbek tilida insonlar hissiyotlarini ochiq ifodalashdan ko'ra, ularni nazokat bilan berish afzalroq ko'rilsa, ingliz tilida esa to'g'ridan-to'g'ri ifodalash keng tarqalgan. Masalan, o'zbek tilida *"Yuragingizga ozor bermoqchi emasman"* kabi yumshoq iboralar ishlatilsa, ingliz tilida *"I don't want to hurt your feelings"* shaklida aniq ifodalash ko'proq uchraydi.

Har bir til o'ziga xos lingvistik va madaniy omillar ta'sirida shakllangan bo'lib, hissiyotlarning ifodalanishi ham ushbu madaniy xususiyatlarga bog'liq holda namoyon bo'ladi. Kelgusida bu boradagi tadqiqotlar yanada chuqurroq olib borilishi va boshqa tillar bilan solishtirish orqali yanada boyitilishi mumkin.

Xulosa. Har ikkala til va madaniyatda his-tuyg'ularni ifodalashda o'ziga xos farqlar va o'xshashliklar mavjudligi aniqlandi. His-tuyg'ular – inson ongining ajralmas qismi bo'lib, ular nafaqat individuallik, balki jamiyatning mentaliteti va dunyoqarashini ham aks ettiradi. Shu boisdan, ushbu tuyg'ular lingvistik jihatdan o'rganilganda, ularning milliy xususiyatlari, tarixiy ildizlari va madaniy kodlari yuzaga chiqadi.

O'zbek tilida his-tuyg'ular ko'proq obrazli va poetik ifodalangan bo'lsa, ingliz tilida ularning nisbatan aniq, lo'nda va neytral tarzda ifodalanishligi kuzatildi. Masalan, o'zbek tilida *“yuragi muzlab ketmoq”* kabi iboralar salbiy his-tuyg'ularni ifodalashda keng qo'llanilsa, ingliz tilida bunday ifodalar aniq va bevosita (masalan, *“to feel cold-hearted”*) shaklda namoyon bo'ladi.

Ijobiy his-tuyg'ular tahlil qilinganda, har ikkala til madaniyatida quvonch, baxt, mehr-muhabbat kabi tushunchalar universal ahamiyat kasb etishi aniqlandi. O'zbek tilida bu tushunchalar ko'proq *yurak, jon, qalb* kabi metaforalarga bog'liq holda ifodalansa, ingliz tilida baxt va quvonchni ifodalash uchun yorug'lik va issiqlik bilan bog'liq obrazlar ustunlik qiladi. Masalan, o'zbek tilidagi *“ko'ngli yorishdi”* ifodasi ingliz tilidagi *“light up with joy”* iborasi bilan ma'nodosh hisoblanadi.

O'zbek jamiyatida salbiy his-tuyg'ularni bevosita ifodalashdan qochish, ularni yumshoqroq yoki bilvosita shaklda yetkazish an'anaviy madaniyatga xos xususiyatdir. Ingliz tilida esa ochiq va aniq ifodalash shakllari ko'proq kuzatiladi, bu esa g'arb jamiyatlarining individualistik xarakteriga bog'liq.

Har ikkala til va madaniyatda his-tuyg'ularni ifodalash usullari har xil bo'lishiga qaramay, ularning asosiy mohiyati umumiy bo'lib, insoniy tajribalarga asoslangan. Ushbu o'xshashlik va farqlarni o'rganish lingvistik tadqiqotlar uchun muhim bo'lib, tarjimashunoslik, psixolingvistika va madaniyatshunoslik sohalarida ham qo'llanilishi mumkin.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, his-tuyg'ularni ifodalashdagi lingvistik va madaniy xususiyatlarni chuqur tahlil qilish natijasida o'zbek va ingliz tillari o'rtasidagi muhim o'xshashlik va tafovutlar aniqlandi. Bu kabi tadqiqotlar kelajakda xalqaro muloqot va tarjima jarayonlarida hamda ilmiy tadqiqotlarda muhim ahamiyat kasb etishi mumkin.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Wierzbicka, A. (1999). *Emotions across languages and cultures: Diversity and universals*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511521256>
2. Madaminova, Muhabbat Sotvoldiyevna. Matn pragmatik tavsifida sintaktik birliklarning o'rni [Matn] : monografiya / M.S. Madaminova. – Toshkent: Bookmany print, 2023. – 100 b.
3. Madaminova Yodgoroy Bobirbek qizi. Inson ruhiy holatini ifodalovchi leksik birliklarni ingliz va o'zbek tillarida tavsiflashga lingvistik yondashuv <https://doi.org/10.5281/zenodo.8365432>
4. Kövecses, Z. (2000). *Metaphor and emotion: Language, culture, and body in human feeling*. Cambridge University Press.

-
5. Anora Jabbarova. Ingliz va o'zbek tillarida inson hissiyotlarini tavsiflovchi frazeologik birliklar. O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI XABARLARI, 2024, [1/10] ISSN 2181-7324 <https://journalsnuu.uz>

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 3 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).